

"אגורה באהלך עולמים"

(תהילים ס"א)

זמני השבת

ירושלים

כניסה 17:33 יציאה 18:25 ר"ת 19:08

גיליון 202

ויקהל-פקודי-תשפ"ג

השפעת המנהיג על המונהג

בפרשת כי תשא, השם מראה למשה ולכן ואמר 'ראה קראתי בשם בצלאל'. בפרשתנו ואמר משה, 'ראו קרא השם בשם בצלאל. אומרת **הגמרא בברכות** (נה): ששאל הקב"ה את משה, האם הגון בעיניך בצלאל לבנות את המשכן? אמר משה, אם בעיניך הגון, וודאי שהגון בעיני. אמר לו, לך תגיד להם לישראל. ירד משה ושאל את ישראל, הגון בעיניכם בצלאל? אמרו לו, אם בעיניך ובעיני הקב"ה הגון, וודאי שגם בעינינו. מכאן למדו רבותינו, שאין ממנים פרנס על הציבור בלי להימלך בציבור.

נראה שדברי הגמרא והמדרש סותרים, מדוע צריך להימלך בישראל הרי הדברים כתובים בספר אדם הראשון ומה היה קורה אם היו אומרים ישראל שבצלאל אינו הגון בעיניכם? הרי הדבר כבר כתוב ולא נכתב סתם. נמלכים בעצת אחרים כאשר יש ספק והדבר אינו מוחלט, אבל כאשר הדבר וודאי, מה יש להימלך? אלא מכאן שומעים ענותנותו של הקב"ה, שעל אף שכתב זאת עוד מבריאית העולם, שבצלאל הוא יעשה את עבודת המשכן, מבקש הוא להיוועץ עם ישראל. מכאן למדה הגמרא, שאין ממנים פרנס מבלי להיוועץ בציבור. לכן מבקש הקב"ה ממשה, לך תיוועץ עם ישראל.

דבר אחר מה הפירוש 'ראו קרה השם בשם בצלאל', בדקו אחריו אם ראוי הוא והאם מתאים הוא לבנות את המשכן. אומרת **הגמרא בברכות** (שם): משה היה משוכנע שהוא זה שיבנה את המשכן, אמר לו הקב"ה: לא כדעתך דעתי. אלא, צדיק שנהרג בעגל (חור), יבוא בן בנו ויעשנו, לפי שמעשה המשכן כפרה על אותו מעשה. זו כוונת 'ראה', שראוי הוא בצלאל בגלל סבו.

נשאלת השאלה, על מינוי בצלאל ביקש הקב"ה ממש להימלך בישראל, אבל כאשר מינה את אהרן לכהונה ואת זקני ישראל, לא מצאנו שהלכו ושאלו את ישראל אם הם מקובלים עליהם. מדוע השינוי?

ועוד, ואמר הרמב"ן (כי תשא): בשעה שביקש הקב"ה לבנות המשכן, היה צריך אנשים בקיאים בצורפות וזו אומנות שחייב אדם ללמוד ממשוהו. זו עבודה שמצריכה עדינות ודיוק וישראל במצרים היו כולם עובדי כפיים ואין להם את העדינות והרגש הדרוש לעבודה זו. ועוד שכאן אותו אחד צריך להיות ממוחה לא רק בצורפות אלא גם בנגרות, באריגה ועליו לדעת לחשוב מחשבות עם צירופי שמות הקודש. אם כן, למצוא אחד כזה זה יהיה נס! ועד שנמצא אחד כזה, הדעת אומרת שאין צורך לשאול את ישראל דבר והיה צריך להתחיל מייד בעבודה ובפרט שהדבר מכפר על העגל.

מכאן נבין את הקושי, מדוע צריך להימלך בישראל בעבור מינוי בצלאל. הפסוק השני בפרשתנו הוא אזהרה על בשבת: "שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲשֶׂה מְלָאכָה וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי יָהִי לָךְ קָדֹשׁ שִׁבְתָּ לִּיהְוֶה כָּל הַעֲשֵׂה בּוֹ מְלָאכָה יִימָת. לֹא תַבְעֲרוּ אֵשׁ בְּלֹא מְשִׁבְתֵיכֶם בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי. וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל כָּל עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה לֵאמֹר". ואמר רש"י: "הקדים להם אזהרת שבת לציווי מלאכת המשכן, לומר שאינו דוחה את השבת". וכי צריך לצוות על כך? הרי ידוע שבשבת יש מצוות לא תעשה (לא תעשה כל מלאכה אתה ובנך ובתך עבדך ואמתך) ויש מצוות עשה (זכור את יום השבת) ואילו במשכן יש רק מצוות עשה (לעשות את המשכן). נמצא עשה של המשכן, כנגד עשה ולא תעשה של השבת. ואיך יכול עשה לדחות עשה ולא תעשה? ואם כן, מדוע צריך ציווי על כך שלא תדחה השבת מפני בניית המשכן? הדבר הוא ברור! אומר רש"י (כי תשא): אף על פי שתהיו רדופים וזריזים במלאכה, שבת אל תדחה מפניה.

ישראל מכוונים שבניית המשכן תכפר להם על עוון העגל. יתכן וישראל באו ואמרו אנו רוצים לעבוד ללא הפסקה עד שיושלם המשכן אפילו בשבת, מתוך הבנה שהדבר יכפר עליהם ויזכו להשראת השכינה ולכן יש לצוות עליהם להיזהר שלא תדחה השבת מתוך רצונם העז לסיים את העבודה.

פרשתנו עוסקת בהקמת המשכן ואומר רבנו בחיי: "ויקהל משה את כל עדת בני ישראל ויאמר אליהם אלה הדברים אשר צוה ה' לעשות אותם- אם תסתכל בסדרים אלה, תמצא מעשה המשכן וכל כליו נזכר שם הרבה פעמים, הקב"ה הזכיר למשה שני פעמים, תחלה הזכירו בפרט בסדר ויקחו לי, וחזר והזכירו דרך כלל בפרשת כי תשא 'ראה קראתי בשם, שלשית הוא שהזכירו משה עתה לכל ישראל בדרך כלל וצוה אותם עליו באמרו 'וכל חכם לב בכס יבאו ויעשו את כל אשר צוה ה' את המשכן את אהלו', רביעית הוא ספור התורה אחר מעשה הוא שכתוב 'ויעשו כל חכם לב בעושי המלאכה' והזכיר על כל דבר ודבר ויעש ויעש, חמישית אחר שנשלמה כל המלאכה בפרשת 'ויבאו את המשכן אל משה'. ומדוע הזכירו כ"כ הרבה פעמים? שהיה העניין להזכירו חמשה פעמים, הכל למעלת המשכן ודרך חבה (להודיע מעלת המשכן וחביבותו אצל הקב"ה). כך מצאנו שהזכיר הכתוב חמשה פעמים את המילה 'ישראל' בפסוק אחד בפרשת בהעלותך, הוא שכתוב: ואתנה את הלויים נתנים לאהרן ולבניו מתוך בני ישראל לעבוד את עבודת בני ישראל באהל מועד ולכפר על בני ישראל ולא יהיה בבני ישראל נגף בגשת בני ישראל אל הקדש, והכל דרך חבה ומעלה. ודרשו רבותינו ז"ל למה זה דומה? למלך ששלח בנו לבית הספר, כשבא שאל אכל בני? שתה בני? הלך בני לבית הספר? חזר מבית הספר? ונמצא שואל עליו כל הזמן מתוך שחביב הוא עליו.

"ויקהל משה את כל עדת בני ישראל ויאמר אליהם אלה הדברים אשר צוה יְהוָה לַעֲשׂוֹת אֹתָם" מובא במדרש: "ויקהל משה"- תבוא קהלת משה ותכפר על קהלת אהרן דכתיב: "ויקהל העם על אהרן". תבוא אמירת משה, דכתיב: "ויאמר אליהם משה- ותכפר על אמירת אהרן שנאמר: 'ויאמרו אליו קום עשה לנו אלהים'. תבוא 'אלה הדברים'- ותכפר על 'אלה אלהיך ישראל'. יבוא זה התנופה ויכפר על זה העגל.

בפרשיות אלו מפרטת התורה על עשיית כלי המשכן, כיצד נעשו, מאילו חומרים וכמה זהב יש בכל כלי והכל מתוך חביבות המשכן בעיני הקב"ה שהרי יש בדבר כפרה לישראל על חטא העגל ובנוסף עיקר הדבר הוא מקום השראת השכינה על ישראל. להבדיל, אם אדם עשה שיפוך בביתו והזמין אדריכל, כמה הוא מספר אחר כך על השיפוך ונכנס לפרטים מה היה, מה הוא הוסיף, כמה עלה וכי' כיוון שיש לו חיבה במעשה, כך גם לקב"ה יש חיבה למשכן ולכן מפרטת התורה נושא זה באריכות.

הקב"ה מגלה למשה מי יעשה את עבודת המשכן ואומר לו: "ראה קראתי בשם בצלאל בן אוּרִי בן חור לְמִטָּה יְהוֹדָה". ואילו בפרשת כי תשא אומר משה לבניו: "ראו קרא יְהוָה בשם בצלאל בן אוּרִי בן חור לְמִטָּה יְהוֹדָה". וצריך להבין ממה נובע השוני בין האמירות?

אומר המדרש רבה (שמות, מב): "כשעלה משה למרום, הראה לו הקב"ה כל כלי המשכן ואמר לו: כך וכך עשה, ועשית מנורת ועשית שלחן ועשית מזבח, כך כל מעשה המשכן. בא משה לירד, סבור שהוא עושה אותו (את המשכן), קרא לו הקב"ה ואמר לו: משה, מלך עשיתך! אין דרך המלך לעשות דבר, אלא גוזר ואחרים עושים. אף אתה אין לך רשות לעשות דבר, אלא אמור להם והם עושים (שהרי אומרת הגמרא בקידושין שמלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול, בניגוד לרב ואב שמחלו על כבודם שכבודם מחול. שאם מוחל המלך על כבודו, לא תהיה מלכותו ניכרת). ולא אמר לו (הקב"ה מי יעשה) למי יאמר. אמר משה, למי אומר? אמר לו, אני מראה לך. מה עשה הקב"ה? הביא לו ספור של אדם הראשון והראה לו כל הדורות שהן עתידים לעמוד מבראשית עד תחית המתים. דור ודור ומלאכיו, דור ודור ומנהיגיו, דור ודור ונביאיו. אמר לו, כל אחד ואחד התקנתו מאותה שעה וכן בצלאל מאותה שעה התקנתו, הוי 'ראה קראתי בשם בצלאל'.

אם כן, עד שנמצא אדם אחד שבקי בכל סוגי המלאכות כמו בצלאל, מדוע יש להיוועץ עם הציבור? ואילו במינוי אהרון פרצה מחלוקת קרה. שהרי אליצפן קיבל להיות נשיא שבט ואמר קרח, משה קיבל מלוכה, אהרון כהונה ומה איתי? מדוע דילגו עלי בסבב? ייתכן שאם היה הקב"ה נימלך עם ישראל על מינוי אהרון מחלוקת קרח הייתה נמנעת ועוד שמינוי אהרון הוא עד סוף כל הדורות ואילו מינוי בצלאל הוא נקודתי להקמת המשכן והוא הבקי במלאכות וכאן כן צריך להימלך בישראל!

בנין את הדברים.

אומרת התורה: 'ראו קרא השם בשם בצלאל', למה לא נכתב ראו קרא השם בצלאל ואמר בשם בצלאל! להודיע גדולתו מעלתו של בצלאל, כמו שאמר לו משה, בצלאל-אל היית ושם שמיים בתוך שמו. מכאן שהיה יודע בצלאל לכוון עשיית המשכן למטה כנגד משכן של מעלה.

אומר **הזוהר הקדוש**: שניים עשר שבטים בחושן למטה הם כנגד הגוון של השבטים למעלה וזה כלי החושן, לא ללמד על עצמו יצא, אלא ללמד כל הכלל כולו, שגם שאר כלי המשכן נעשו כמעשיהם למעלה. ובכדי שדבר זה יתקיים, אומר **רש"י** על הפסוק: "וּבְצֻלָאֵל בֶּן אוֹרִי בֶן חוּר לְמִטָּה יְהוֹדָה עֲשֵׂה אֵת כָּל אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת מֹשֶׁה" - אשר צוה אותו משה אין כתיב כאן, אלא כל אשר צוה ה' את משה, אפילו דברים שלא אמר לו רבו הסכימה דעתו למה שנאמר למשה בסיני. כי משה צוה לבצלאל לעשות תחלה כלים ואח"כ משכן, אמר לו בצלאל, מנהג עולם לעשות תחלה בית ואח"כ משים כלים בתוכו. אמר לו, כך שמעתי מפי הקב"ה. אמר לו משה, בצל אל היית, כי בוודאי כך צוה לי הקב"ה וכן עשה המשכן תחלה ואח"כ עשה כלים". בצלאל מבין מעצמו שצריך להכין תחילה משכן שיהיה מקום להניח בו את הכלים, שהרי הייתה בהם קדושה גדולה ואפילו ללויים שהיו נושאים את המשכן היה אסור להתבונן בכלים והיו מכסים אותם בזמן נשיאתם. בצלאל ידע את הציווי המקורי של הקב"ה ולכן נאמר שעשה ככל אשר ציווה השם את משה ולא כאשר ציווה אותו משה.

כך בכל כלי המשכן, משה מעביר את הפרטים לבצלאל והוא עושה בכל בצורה מושלמת וזה הכוונה שמיאל אותו הקב"ה בחכמה, תבונה ודעת. ומה הרמוז באלו החב"ד? שבמשכן לא שלטה מעולם יד אדם, והוא נגנו כמו שהוא. שנאמר: עצי שיטים עומדים- שעומדים לעד. בצלאל מכין את המשכן ומכוון למשכן של מעלה, דבר שלא ייעלם לעולם.

מגלה לנו האר"י הקדוש, ששלוש ספירות עליונות- חב"ד (חכמה), בינה ודעת), באות בסוד תוספת ולא כחלק מובנה כמו שאר הספירות. כיוון שאם חלילה חוטאים ישראל, הספירות העליונות מסתלקות ואינם נפגעות לעולם. לומר שהמשכן גם לא יפגע לעולם כיוון שעשאו בצלאל בבחינה גבוהה בסוד תוספת ואם ישראל ייפגמו הוא פשוט יילקח מהם.

בפרשת תרומה הבאנו את דברי הזוהר על כך שאמר הקב"ה 'ויקחו לי תרומה מאת כל איש', שביקש הקב"ה מכולם לתת תרומה כולל מהערב רב ולאחר חטא העגל אמר: 'יקחו מאתכם תרומה', רק מישראל.

נמצא שכאשר רצה הקב"ה למנות את אהרון, לא נימלך בישראל כיוון שבאותה שעה היו ערב רב מעורבים עמהם וגם הערב רב יקחו חלק בהחלטה ויצא קלקול על ידם. אבל לאחר חטא העגל, ערב רב יצאו מחוץ לישראל ועכשיו הקב"ה יכול להימלך עם ישראל על מינויו של בצלאל כיוון שאין חשש לתקלה שתצא תחת ידם.

בנין את עומק הדברים והשפעתם מסיפור המרגלים. לאחר שמכניסים המרגלים פחד בישראל, אומרת התורה: "וַיִּלְנוּ עַל מֹשֶׁה וְעַל אֶהֱרֹן כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמְרוּ אֲלֵהֶם כָּל הָעֵדָה לוֹ מִתְּנוּ בְּאָרְץ מִצְרַיִם אוּ בְמִדְבַר הַזֶּה לוֹ מִתְּנוּ. וְלָמָּה יְהוָה מְבִיא אֹתָנוּ אֶל הָאָרֶץ הַזֹּאת לְנַפְל בְּהָרֵב נִשְׁיֵנוּ וְנִטְפְּנוּ יְהוּי לְבָבוֹ הַלֹּא טוֹב לָנוּ שׁוּב מִצְרָיִמָּה. וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל אֶחָיו נַתְּנָה רֹאשׁ וְנִשְׁוֵבָה מִצְרָיִמָּה". מבאר **רש"י**: נתנה ראש- כתרומה, מננה ראש ונשים עלינו מלך חדש. מה הכוונה מלך חדש? אומר **האלשיך הקדוש**: שרצונם של ישראל הוא לשוב למצרים ואם יציעו למשה לשוב לשם, וואי יסירב לדבר. וכיצד יגיעו למצב שיש מי שימלא בקשתם לשוב למצרים? צריך מנהיג חדש. ברגע בישראל ימנו מנהיג חדש, האיש יעשה כרצונם שפועל הוא מרוחם, שהרי בהמה וכלים כרגלי הבעלים. אם כן, נתנה ראש, משמע שימנו הם מנהיג וכך הוא לא יתנגד להם. אנו היום רואים את הדברים בחוש ביום יום.

אומרים **בעלי התוספות**: זה שנעשה העגל ע"י אהרון זה נס! שאם היה עושה את העגל אחד מישראל או מערב רב, וודאי הייתה מלחמת אחים והיו נהרגים אלפים ורבות ובזכות שעשאו אהרון שהיה אוהב שלום ורודף שלום, לא נגרמה מלחמה, כיוון שהכל הולך אחר הבעלים.

ראיה לדבר **מהגמרא בכתובות**: הגמרא מביאה מעשה בריב"ז, שהיה מהלך בדרך וראה אישה אחת מלקטת שעורים מבין גללי בהמה של ערביים. כיוון שראתה את ריב"ז, התעטפה בשערה ואמרה לו, רבי פרנסני. אמר לה, מי את ביתי? אמרה לו, בת נקדימון בן גוריון (נקדימון כידוע היה אחד משלושה עשירים שהיו בירושלים, בעל עושר עצום). אמר לה, היכן ממון אביך? אמרה לו, מלח ממון חסר. אומר **רש"י**: **הרוצה למלוח ממון, כלומר לגרום לו שיתקיים** (כפי שמולחים בשר וע"י כך הוא משתמר) **יחסרנו לצדקה תמיד וחסרוננו זהו קיומו**. בעצם רמזה ביתו של נקדימון שלא נעשו צדקות כראוי בממון אביה והוא אזל. אמר לה, ממון חמיד היכן? (הרי וודאי שאחת ממשפחה מיוחסת תשתדך למישהו במעמדה וכנראה שגם בצד השני שי ממון רב) אמרה לו, **בא זה ואיבד את זה!** הכוונה, שממון נקדימון שלא נעשו בו צדקות כראוי, כילה גם את ממון חמיה.

למד מכאן החפץ חיים, שכאשר אדם משיג ממון בדרך שאינה ישרה ולא כדון, יתערבב הממון הפסול בממון הכשר ויאבדו שניהם. נדגיש, כי הגמרא מדברת בממון של יהודי כשר ולא ערב רב ולא רשע ולא מושחת, שלא עשה צדקות כראוי ובכל זאת מאבד הכל. הקב"ה נימלך בישראל למינוי בצלאל, אם היו בהם ערב רב, לא היה יכול המשכן להישאר לעולם. נמצא, שממון לא טוב גורם לכזה נזק עצום, מינוי לא ראוי על אחת כמה וכמה ולכן למדו רבותינו שצריך להימלך בציבור, אבל ציבור שאין בו ערב רב. אם שיתפת את הערב רב, מכאן יכולה לצאת רק תקלה וחורבן.

שואלת **הגמרא בחגיגה**: ישנו פסוק במלאכי (ב,ז) "כִּי שִׁפְתֵי כְהֵן יִשְׁמְרוּ דַעַת וְתוֹרָה יִבְקְשׁוּ מִפִּיהוּ כִּי מִלְאָךְ יְהוֹה צְבָאוֹת הוּא". וכיצד למד ר' מאיר תורה 'מאחר' (אלישע בן אבויה)? היכן הבעיה? שפירוש הפסוק הוא, אם הרב דומה למלאך השם צבאות, בקשו תורה מפיהו ואם לאו, אל יבקשו. אדם שלומד תורה מאדם שהפנימיות שלו פגומה, על אף שיש לו ידיעות רבות, הדבר יהיה הרס עבורו! וכיצד למד ר' מאיר מאחר? מסבירה הגמרא שר' מאיר יוצא דופן, הוא היחיד שידע לקחת רק את החלקים הטובים ואת הרע לזרוק.

אם ילמד אדם מרב שיש לו מידות רעות, הדבר ישפיע עליו לרעה. כמובן שהרב לא ידבר על הרע, כיוון שכך אף אחד לא ישמע לו, אבל גם מבלי שיזכיר את הרע, הדבר משפיע. כך הדבר עובד, בהמה וכלים כרגלי הבעלים! מאידך, אם נזכה להתחבר לאדם יירא שמיים אמיתי, תהיה השפעה חיובית ונהפוך להיות כמותו. אם יש לו ידיעה בלי יראת שמיים, דומה הוא לחמור שנושא ספרים ומי שילמד אצלו במקרה הטוב יהיה כמותו ובמקרה הפחות טוב יישאר רק חמור בלי ספרים.

הקב"ה אינו מוכן להימלך בעם ישראל במינוי אהרון וזקנים בגלל הערב רב, הוא לא רוצה שיצא נזק על ידם. אבל מיד שיצאו מתוך ישראל, שאל אותם האם הגון הוא בצלאל בעיניהם. הדברים הם חשובים ומדברים בעד עצמם, כיצד הכל היום הוא היפך האמת. יש כוחות שמשפיעים ואנשים נמשכים אחר השקר ונמצא כי המלך הוא עירום ואין פוצה פה ומצפץ. מדוע כך הם הדברים? כי בהמה וכלים כרגלי הבעלים ואין מי שיקום ויאמר את האמת.

אם ממון לא כשר, יש בכוחו לאבד ממון כשר. כל שכן אדם שיש בו רשעות ודעות עקומות, יש לו השפעה שלילית ויכול להביא לחורבן. אם אדם לא ישמור את אוזניו, הדבר ישפיע עליו והוא יהפוך כמותם. אם אדם לא ייתן דעתו מפי מי הוא לומד תורה, הוא יתדרדר אחורה. אם דומה הרב למלאך השם צבאות, בקש תורה מפיהו ואל לנו לטעות בכל מיני 'בבות' המתהדרים באצטלה דרבנן. פעמים הדבר המניע הוא כבוד, ממון או שיעגון גדלות ועלינו להזהר.

כותב הגר"א, מי שלומד אצל אדם שאינו הגון, עצם ההסתכלות בו משפיע עליו מתוך 'יהיו עיניך רואות את מורד'. יוסף, כל חיו היתה דמות יעקב לנגד עיניו ולכן כאשר עמד בניסיון באה דמות אביו והצילה אותו. עלינו לבחון תמיד מול מי אנו עומדים והאם אנו מתקדמים בעבודת השם שלנו. עלינו להתפלל לסייעתא דשמיא בדבר, שיומן לנו הקב"ה רבנים הגונים ללמוד מהם וע"י כך נתגדל בעבודת השם ויראת שמיים.